

1952 Jeugdhuiswerking gestart

De pluralisering van jeugdwerkvormen tot 1980

In de periode kort na Wereldoorlog II werden opvoeders ongerust over de negatieve invloed van de opkomende ontspanningsindustrie. Daarenboven vonden zij dat er nood was aan een aanvullend derde opvoedingsmilieu, omdat de pedagogische invloed van het gezin afnam en de school niet volledig volstond als opvoedingsmilieu.

Als aanvullend derde opvoedingsmilieu zag men de jeugdbeweging als het meest geschikt voor alle kinderen en jongeren. Maar vanaf halfweg de jaren vijftig wordt erkend dat de jeugdbeweging niet iedereen kan bereiken. Kinderen en jongeren die geen lid van een jeugdbeweging waren, ook al waren ze bij een sportclub of muziekgroep, werden “ongeorganiseerde jongeren” genoemd. Bij die non-participatie moet men zich de vraag stellen of de jeugdbeweging betekenis heeft voor de gehele jeugdbevolking in al zijn diversiteit. De jeugdbewegingscultuur sluit niet altijd aan bij de leefwereld van alle jongeren. Zo kunnen bepaalde jeugdwerkvormen voor de ene groep aantrekkelijk zijn, maar voor een andere helemaal niet.

De oorzaak van de zogenaamde “crisis in de jeugdbeweging” werd aanvankelijk vooral gezocht in het gebrek aan gekwalificeerde jeugdleiders. Ter oplossing van dit jeugdleidersprobleem werd een wet (1965) gestemd, waardoor leden van het onderwijzend personeel ter beschikking van het jeugdwerk konden worden gesteld, weliswaar op landelijk niveau.

Men hoopte om die “ongeorganiseerde” jongeren toch te bereiken met een nieuwe laagdrempelige jeugdwerkform, namelijk het jeugdhuis (oorspronkelijk jeugdtehuis genoemd). Voor het jeugdhuisconcept vond men inspiratie in het buitenland, waar reeds vroeger open jeugdwerkvormen ontstonden.

De eerste jeugdhuisinitiatieven ontwikkelden zich in Vlaanderen vanuit de jeugdbewegingen, patronaten, vakbondsorganisaties voor jongeren, die zich verantwoordelijk voelden voor de niet-georganiseerde jeugd. Het was Lucy Demeure, die in het kader van de Young Women’s Christian Association (YWCA) in Antwerpen in 1952 het eerste jeugdhuis oprichtte, dat model voor deze nieuwe werkvorm werd. Belangrijke impulsen voor het jeugdhuiswerk kwamen ook uit de hoek van de jeugdbeweging Chiro met de Dienst Jongerengemeenschappen (JGM) en de Jeugdilde.

In tegenstelling tot de buitenlandse jeugdhuisen ontstonden de jeugdhuisen in Vlaanderen vanuit de invloedssfeer van de jeugdbewegingen. Deze steunden sterk op een beschermingsideologie, waarbij de jeugd moest behoed worden voor de gevaren van de consumptieve mentaliteit en de commerciële dans en ontspanningsgelegenheden. Deze beschermingsideologie bepaalde ook de opvatting over gemengde ontmoetingen in het jeugdhuis. Die gemengde ontmoetingen (vooral van min 18-jarigen) zorgde vooral in de katholieke jeugdhuisen voor verdeelde opvattingen. Sommigen wensten voor de min 18-jarigen, een afzonderlijke organisatie voor elk van de geslachten en occasionele ontmoetingen met vormende inhoud en onder begeleiding. Anderen wensten gemengde activiteiten, teneinde de jongeren te leren op een natuurlijke wijze met het andere geslacht om te gaan.

Om de ongeorganiseerde jeugd te bereiken waren in jeugdhuisen de instuif, massale evenementen (zoals de dansinstuif), de disco-bar e.d. belangrijk. Hier werd geen groot engagement van de bezoekers verwacht. Toch werden deze jeugdhuisen geleid door vrijwilligers die zich als een “kern” voor de werking engageerden. Tegenover de instuif- bestond er in de jaren zestig tweërlei houding. Volgens een eerste visie werden de instuifactiviteiten gemotiveerd met de argumentatie dat ze als

'fuik' zouden werken voor de ongeorganiseerde jeugd en hen tot minder vrijblijvende activiteiten brengen, eventueel in contact met de jeugdbewegingen. Volgens een tweede visie had de dansinstuif en andere massale evenementen binnen jeugdhuizen een eigen waarde. Zij bieden jongeren de mogelijkheid tot gemengde en vrijblijvende ontmoetingen in een educatieve omgeving.

Voor de jeugdhuissector was 1960 een sleuteljaar. Twee initiatieven van de overheid zorgden ervoor dat de jeugdhuissector een snelle groei kende.

In 1960 werden voor het eerst jeugdhuizen (14 Vlaamse en 18 Franstalige) erkend, die elk eenzelfde subsidiebedrag kregen. De sterke groei van het jeugdhuiswerk in de tweede helft van de jaren 1960 is niet alleen te danken aan de subsidiëring, maar vooral aan de Wet van 15 juli 1960 op de zedelijke bescherming van de jeugd, de zogenaamde "danswet". Deze wet ontstond uit de bezorgdheid om de jeugd in hun vrije tijd. Het werd jongeren onder 18 jaar verboden om danszalen te betreden zonder ouder of voogd. Niet-commerciële initiatieven vielen niet onder deze wet, waardoor vooral jeugdhuizen een monopolie positie kregen in het organiseren van dansavonden en zo een exponentiële groei kenden. Waarschijnlijk speelden ook andere factoren een rol: de economisch "golden sixties", het stijgend aantal jongeren dat hoger onderwijs volgde en meer vrijetijd hadden dan de arbeidende jongeren en het ontstaan van een eigen jeugdcultuur, die jongeren in de jeugdhuizen vorm konden geven. Daarenboven hadden jeugdhuizen een aanzienlijk deel van het fuifcircuit in handen.

Wanneer in 1973 de toegangsleeftijd tot dancings werd teruggebracht op 16 jaar, verdween die monopolie positie en stabiliseerde het aantal jeugdhuizen vanaf 1973 om later, in de jaren tachtig drastisch te verminderen.

De jeugdhuispedagogiek veranderde in de tweede helft van de jaren 60. Tegenover het model van jeugdhuiswerk met de focus op ontmoeting en vrijetijdsbesteding, ontwikkelde W. Faché, toen pedagogisch adviseur bij de Vlaamse Federatie van Jeugdhuizen (1969), een andere jeugdhuispedagogiek voor. Hij stelt voor uit te gaan van een grotere verscheidenheid van functies, die een jeugdhuis voor jongeren kan vervullen en aandacht te besteden aan de pedagogische dimensie van elk van deze functies. Ook de subsidiëring zou zich best op deze functies baseren. In 1972 werd de subsidieregeling in die zin herzien. In die nieuwe criteria werd daarenboven ook de loonsubsidiëring van één medewerker verhoogd tot 75%, waardoor een prille professionalisering begon.

Het jeugdhuiswerk was van bij de start verzuild in een katholieke, socialistische en liberale jeugdhuiscoöperatie. De professionalisering van het jeugd(huis)werk tijdens de jaren zeventig ondermijnde deze ideologische zuil gebonden verankering van het jeugdhuiswerk. Het jeugdhuiswerk, geraakte vooral ontzuild van binnenuit. Deze evolutie paste in een breder maatschappelijk ontzuilingsklimaat.

Eind van de jaren zeventig zien we dat jeugdhuizen ook jongeren gaan stimuleren en ondersteunen in hun kritische betrokkenheid bij maatschappelijke veranderingen en bij de deelname aan sociale acties. In toenemende mate zetten groepen jongeren en maatschappijkritische jeugdwerkers in jeugdhuizen zich af tegen de "bestaande maatschappij", pleiten zij voor "maatschappijvernieuwing" en uiten zij "maatschappijkritiek". Hierdoor ontstonden politiserend jeugdwerk en jongerencentra voor maatschappijvernieuwing (JOCEMA).

Het jeugdhuiswerk was de eerste verschijningsvorm van open jeugdwerk. Nadien kwamen de jongereninformatie en -adviescentra. Jeugdwerkers, leerkrachten, psychologen in PMS-centra en andere opvoeders die het wilden zien, werden in de jaren 60 en 70 geconfronteerd met een

toenemend aantal jongeren met problemen door conflicten met hun ouders en weglopen van huis, ongewenste zwangerschap, subcultureel jeugdgedrag, toegenomen vrijheid en experimenteren met drugs enz. De traditionele hulpverlening zag deze jeugdproblemen niet of wist niet hoe die aan te pakken. Op basis van die onderzoek experimenteerde Faché met individuele hulpverlening aan jongeren tijdens de jaren 1963-65. Op basis van deze ervaringen nam hij samen met psychologen, juristen, medici en maatschappelijk werkers in 1966 het initiatief tot de creatie van het jongereninformatie- en adviescentrum "Info-Jeugd" in Gent, dat om het even welke jongere met om het even welke vraag of probleem anoniem en kosteloos hulpverleende. Aangezien jongeren dikwijls in een probleemsituatie raken, doordat zij geen relevante informatie hebben over onderwerpen die van belang zijn voor hun leven (bijv. over voorbehoedmiddelen), zag Info-Jeugd van bij de start de schriftelijke voorlichting als een belangrijke activiteit naast individuele face-to-face en telefonische hulpverlening. Daarom werd een tweemaandelijks jongerentijdschrift Info-Jeugd en losse 'Infofolders' met relevante sociale informatie voor jongeren uitgegeven.

Vanaf 1970 startten in verschillende steden jongereninformatie- en -adviescentra. In Antwerpen ontstond in 1970 met Jo Labens het jongerenhulpverleningscentrum, AMOK, vanuit het jongerencentrum De Waag. Vanuit Elcker-Ik, dat zoals de Waag, ook opkwam voor emancipatie van vrouwen, jongeren, holebi's, personen met een handicap, ontstond in 1972 onder impuls van Jos Mertens en Jan Goorden het JAC naar model van het Amsterdams JAC. In 1970 startte Jo Casselmans, psychiater, in Leuven een universitair consultatiebureau voor druggebruikers, waaruit in 1972 het JAC ontstond.

Jongereninformatie- en-adviescentra hadden tijdens de beginperiode een aantal belangrijke kenmerken gemeen, zowel qua diagnostiek als qua hulpverleningsmethode, die verschilde van het gevestigde hulpverleningssysteem. Zij werden daarom alternatieve hulpverleningscentra genoemd. Vanaf 1980 (tweede staatshervorming, begin van de Vlaamse overheid) verhuisde deze initiatieven voor erkenning en subsidiëring van de sector cultuur naar welzijn.

In de loop van de jaren 70 ontstonden binnen het jeugdwerk methodische differentiaties die aansloten bij specifieke interesses van jongeren en leidden tot het ontstaan van jeugd(muziek)ateliers, jeudgroepen op het gebied van kunst, wetenschappen en natuurstudie. Ook de belangstelling voor de op gezondheidszorg gefocuste vakantiekolonies verschoof naar taal-, sport- en themakampen en vakantiespeelpleinen.

Bij het snel teruglopend aantal jeugdhuizen, zeker in de steden Antwerpen, Gent, Mechelen..., vond een aantal jeugdhuizen (met beroepskrachten) een nieuwe doelstelling in het bereiken van maatschappelijk achtergestelde jeugd, zeker jongeren met een migratieachtergrond. Deze initiatieven evolueerden vanaf de jaren tachtig naar een nieuwe jeugdwerkvorm, nl. jeugdwerk met maatschappelijk achtergestelde jeugd. Mede door een reeks van bijzondere fondsen, o.a. het Vlaams Fonds voor Integratie van Kansarmen (VFIK) en Sociaal Impuls Fonds (SIF), vonden deze nieuwe jeugdwerkvormen extra financiering.

De initiatieven op het gebied van jeugdhulpverlening, samen met specifieke aandacht voor jongerenopvang, werkloze en werkende jongeren, kansarme jongeren en sociale ongelijkheid leidden tot verbreding van een oorspronkelijk op de vrijetijdsbesteding gefocust jeugdbeleid. Die verbreding werd uitgedrukt in de term 'jeugd welzijnsbeleid'.

Verder studeren

Externe link Jan-Frederik Abbeloos (2003), Een huis voor de zuil of van de jeugd? Analyse van de zuilgebonden coördinatie en legitimatie van de jeugdhuiswerking binnen de Belgische verzorgingsstaat voor de periode 1958-1973.

PDF document Willy Faché (1969), Het Jeugdtehuis Artikel in gelegenheidsnummer van het vijftig jarig bestaan van het YWCA.

PDF document Willy Faché (1973), Beleid van de rijksoverheid m.b.t. hulpverleningscentra voor jongeren

PDF document J.F. Abbeloos (2007), Professioneel amateurisme. De jaren 70 binnen het Vlaamse jeugdhuis. Bijdragen tot de eigentijdse geschiedenis, (18), 59-84.

Literatuur

Ministerie van Nationale Opvoeding en Nederlandse Cultuur (1977), Van Onderzoek naar Jeugdbeleid, Leuven, Acco

Cammaer, H., Regal, J.& Wauters, N. (1966), Jeugdtehuizen, Antwerpen, De Nederlandse Boekhandel

Coussée, F. (2006). De pedagogiek van het jeugdwerk. Gent: Academia Press.

Van de Walle, T. (2011). Jeugdwerk en sociale uitsluiting. De toegankelijkheidsdiscussie voorbij? Gent: Academia Press.

Faché, W. (Ed.), (2016). Jongereninformatie - en -advieswerk in Vlaanderen en Nederland. Antwerpen: Garant.

Faché, W. (2018). Inspiratie tot innovatie in jeugdhuizen, jongerecentra, jeugdcentra en jeugdclubs. Antwerpen: Garant.

Aanvullend materiaal

PDF document Assche, V. (2001), Jeugdwerk met maatschappelijk achtergestelde kinderen. in Gids sociaal-cultureel en educatief werk, 2001 (30), p. 97-129

Links

Agentschap Sociaal-Cultureel Werk voor Jeugd en Volwassenen

De Ambrassade. Bureau voor jonge zaken

Vereniging voor Vlaamse Jeugddiensten

<http://www.formaat.be> (federatie van jeugdhuizen in Vlaanderen).

Tekst van prof.em.dr.Willy Faché.
Publicatiedatum: 18-04-2013
Datum laatste herwerking :15/10/2018
Auteur(s): [Willy Faché](#).